

Sag T-330/01

Akzo Nobel NV mod Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber

»Konkurrence — aftaler — natriumgluconat — artikel 81 EF — bøde — artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 — retningslinjer for beregningen af bøder — proportionalitetsprincippet — begrundelsespligt«

Retten dom (Tredje Afdeling) af 27. september 2006 . . . . . II - 3395

Sammendrag af dom

1. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — kriterier — overtrædelsens grovhed (Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03)*

2. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse*
(Art. 81, stk. 1, EF; Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03, punkt 1 A)
3. *Konkurrence — fællesskabsregler — overtrædelse begået af et datterselskab*
(Art. 81, stk. 1, EF)
4. *Konkurrence — administrativ procedure — overholdelse af retten til kontradiktion — klagepunktsmeddelelse — nødvendigt indhold*
(Rådets forordning nr. 17, art. 19, stk. 1)
5. *Institutionernes retsakter — begrundelse — forpligtelse — rækkevidde*
(Art. 81 EF og 253 EF)
6. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse — afskrækkende karakter*
(Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2)
7. *Konkurrence — bøder — størrelse — fastsættelse*
(Rådets forordning nr. 17, art. 15, stk. 2; Kommissionens meddelelse 98/C 9/03)
8. *Konkurrence — bøder — størrelse — Kommissionens skønsbeføjelse — domstolskontrol*
(Art. 229 EF)
9. *Retspleje — sagsomkostninger — udgifter, der kan kræves erstattet — begreb*
[Rettens procesreglement, art 91, litra b)]

1. Ifølge artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 skal bødens størrelse fastsættes på grundlag af overtrædelsens grovhed og varighed. Endvidere skal Kommissionen ifølge retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten fastsætte grundbeløbet ud fra overtrædelsens grovhed under hensyn til selve arten af overtrædelsen, dennes konkrete indvirkning på marke-

det og markedets geografiske udstrækning.

Disse bestemmelser forpligter således ikke som sådan Kommissionen til at tage hensyn til produktmarkedets eventuelt begrænsede størrelse.

Når overtrædelsens grovhed fastslås, påhviler det imidlertid Kommissionen at tage hensyn til en lang række faktorer, hvis art og betydning varierer alt efter den pågældende overtrædelse og de særlige omstændigheder i forbindelse hermed. Det kan ikke udelukkes, at størrelsen af det relevante produktmarked, alt efter tilfældet, kan være en af de faktorer, som viser, hvor grov overtrædelsen har været.

Skønt markedets størrelse kan være en faktor, der skal tages i betragtning ved fastslåelsen af overtrædelsens grovhed, varierer dens betydning således, alt efter hvilke særlige omstændigheder der gør sig gældende i forbindelse med den pågældende overtrædelse.

(jf. præmis 35-38)

2. Ifølge retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, i EKSF-traktaten kan Kommissionen i forbindelse med overtrædelser begået af flere virksomheder variere bødebeløbene for at tage hensyn til hver enkelt virksomheds specifikke vægt, og inddele kartellets medlemmer i grupper, »navnlig når der er tale om betydelige størrelsesforskelle mellem virksomheder, der har begået en overtrædelse af samme art« (retningslinjernes punkt 1 A, sjette afsnit). Desuden angives det i retnings-

linjerne, at »princippet om lige straf for en og samme adfærd [...] i påkommende tilfælde [kan] føre til en differentiering af bødebeløbet for de berørte virksomheder, uden at denne differentiering er resultatet af en aritmetisk beregning« (retningslinjernes punkt 1 A, syvende afsnit).

Ved vurderingen af overtrædelsens grovhed i tilfælde, hvor flere virksomheder, der har deltaget i den samme overtrædelse, pålægges bøder, er Kommissionen ikke forpligtet til at sikre, at de endelige bødebeløb, som dens beregninger resulterer i for de berørte virksomheder, afspejler alle forskelle mellem disse i henseende til deres samlede omsætning, men den kan inddele virksomhederne i grupper.

Når Kommissionen inddeler de berørte virksomheder i grupper med henblik på bødeudmålingen, skal fastlæggelsen af tærsklerne for hver af de således definerede grupper dog være sammenhængende og objektivt begrundet.

(jf. præmis 56-58)

3. På konkurrenceområdet forholder det sig således, at den omstændighed, at et datterselskab udgør en selvstændig juridisk person, ikke udelukker, at datterselskabets adfærd kan tilregnes moderselskabet, når datterselskabet ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet.
4. I den klagepunktsmeddelelse, Kommissionen fremsender til en virksomhed, som den påtænker at pålægge en sanktion for overtrædelse af konkurrencereglerne, skal angives de væsentlige forhold, som gøres gældende over for virksomheden, herunder de påtalte faktiske omstændigheder, hvorledes disse kvalificeres, og det bevismateriale, Kommissionen støtter sig på, således at virksomheden får mulighed for på hensigtsmæssig måde at fremsætte sine argumenter inden for rammerne af den administrative procedure, der er indledt over for virksomheden. På samme måde skal klagepunktsmeddelelsen som følge af dens vigtighed klart angive, hvilken juridisk person der vil kunne blive pålagt en bøde, og være rettet til denne.

I denne sammenhæng kan Kommissionen med rimelighed lægge til grund, at et datterselskab, der ejes fuldt ud af moderselskabet, i det væsentlige følger dets instrukser. Denne formodning indebærer, at Kommissionen ikke er forpligtet til at undersøge, om moderselskabet faktisk har udøvet disse beføjelser. I en sådan situation, hvor Kommissionen i klagepunktsmeddelelsen, under henvisning til nævnte formodning, oplyser, at den agter at pålægge et datterselskab, der ejes fuldt ud af sit moderselskab, ansvaret for en overtrædelse, som datterselskabet har begået, og hvor de berørte parter finder, at datterselskabet, på trods af dette ejerskabsforhold, selvstændigt bestemmer sin adfærd på markedet, påhviler det dem at afkræfte formodningen ved at fremlægge tilstrækkelige beviser for Kommissionen under den administrative procedure.

(jf. præmis 87)

5. Når en beslutning om anvendelse af artikel 81 EF er rettet til flere adressater og medfører et spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret for overtrædelsen, skal den indeholde en tilstrækkelig begrundelse i forhold til hver af adressaterne, navnlig i forhold til de af dem, som i henhold til beslutningen skal bære byrden for overtrædelsen.

(jf. præmis 82 og 83)

(jf. præmis 93)

6. Kommissionen skal ved vurderingen af en overtrædelses grovhed tage en lang række faktorer i betragtning, herunder nødvendigheden af, at der i bøden indgår et element af afskrækkelse. Med henblik på at opnå denne afskrækkende virkning har Kommissionen fuldt ud ret til at fastsætte bødens størrelse under hensyn til de særlige træk, der kendetegner den virksomhed, som er ansvarlig for overtrædelsen.

Desuden kan Kommissionen ved beregningen af størrelsen af den bøde, som pålægges en virksomhed, bl.a. tage hensyn til virksomhedens størrelse og økonomiske betydning. Den samlede omsætning er herved relevant for bedømmelsen af kartelmedlemmers økonomiske styrke.

Det følger heraf, at Kommissionen kan anvende en multiplikationskoefficient som et mål for den afskrækkende virkning af den pålagte bøde under hensyn til den berørte virksomheds størrelse og økonomiske styrke.

Ved at fastsætte et større grundbeløb for bøden for de virksomheder, som har en relativt større markedsandel end de øvrige virksomheder på det relevante marked, tager Kommissionen hensyn til, at der i relation til nødvendigheden af at opretholde fri konkurrence påhviler sådanne virksomheder et særligt ansvar. Det drejer sig om en subjektiv faktor, der gør det muligt at bedømme, hvor alvorlig de berørte virksomheders adfærd har været. Den nævnte faktor afspejler det større ansvar, virksomheder med en relativt større markedsandel end andre må bære for den skade, konkurrencen påføres, hvis der dannes et kartel. Kommissionen kan i samme forbindelse med føje ligeledes tage hensyn til, at store virksomheder råder over juridisk-økonomisk ekspertise og infrastruktur, som sætter dem i stand til bedre at vurdere, om deres adfærd er ulovlig, og de konkurrenceretlige konsekvenser af adfærden.

(jf. præmis 114-117)

7. Ifølge den metode, som er fastsat i retningslinjer for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 4, i EKSF-traktaten, sker beregningen af bødebeløbene på grundlag af to kriterier, der nævnes i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, dvs. overtrædelsens grovhed og varighed, med forbehold for det maksimum, der ved den samme bestemmelse

er fastsat i forhold til den enkelte virksomheds omsætning. Retningslinjerne går følgelig ikke ud over den retlige ramme for sanktionerne, således som den er fastsat ved denne bestemmelse.

(jf. præmis 119)

8. Når gennemgangen af de anbringender, som er blevet fremsat af en virksomhed mod lovligheden af en kommissionsbeslutning, der pålægger virksomheden en bøde for tilsidesættelse af Fællesskabets konkurrenceregler, ikke har frembragt, at der foreligger nogen ulovlighed, påhviler det ikke Retten at nedsætte størrelsen af den nævnte bøde i medfør af sin fulde prøvelsesret.

(jf. præmis 130)

9. De udgifter, som en virksomhed har afholdt i forbindelse med etablering og opretholdelse af en bankgaranti med henblik på at forhindre en tvangsfuldbyrdelse af en kommissionsbeslutning, som vedrører virksomheden, udgør ikke udgifter, der er afholdt med henblik på sagens behandling som omhandlet i artikel 91, litra b), i Rettens procesreglement. På samme måde må en virksomheds påstand om, at Kommissionen tilpligtes at tilbagebetale de udgifter, virksomheden har måttet afholde under den administrative procedure i en konkurrencesag, forkastes. Når det nemlig i procesreglementets artikel 91 hedder, at »følgende udgifter kan kræves erstattet«, herunder »nødvendige udgifter, som parterne har afholdt med henblik på sagens behandling«, henviser bestemmelsen ved udtrykket »sagen« kun til sagen for Retten og ikke til den forudgående administrative procedure.

(jf. præmis 133)